

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора Матвєєвої Ольги Олександрівни на дисертацію **Михайлової Анастасії Олегівни**

«Формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження А. О. Михайлової зумовлена потребою у конкурентоспроможних, компетентних бакалаврах музичного мистецтва, які мають культуру слухового досвіду, сформовану музично-інтонаційну культуру, що свідчить про універсалізм ціннісних орієнтацій у галузі світового музичного мистецтва й духовної культури. В умовах збіднення музично-інтонаційного слухового досвіду та культури молодого покоління, що негативно позначається на діяльності вищів мистецького профілю щодо підготовки висококваліфікованих фахівців, проблеми формування музично-інтонаційної культури стають найактуальнішими, потребують оновлення форм і методів навчання. Зазначимо, що питання музично-інтонаційного розвитку, музично-інтонаційного мислення, музично-інтонаційної моделі, тезаурусу та музично-інтонаційної форми довгий час є предметом вивчення у педагогічних, музикознавчих та філологічних дослідженнях. Але спроб, що спрямовані на систематизацію та поєднання окремих музично-інтонаційних аспектів слухового досвіду особистості, дослідження питань формування музично-інтонаційної культури як цілісного утворення не було здійснено. Саме на вирішення даної проблеми спрямована дисертація А. О. Михайлової «Формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки», яка є, безсумнівно, актуальною.

Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих здобувачкою у дисертації забезпечено: професійним вирішенням низки наукових завдань, що сприяло реалізації мети дослідження; використанням широкої джерельної бази (список використаних джерел складає 248 найменувань); відповідністю предметної спрямованості

дисертаційної праці паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; достатньою кількістю апробацій отриманих результатів на науково-практичних конференціях, публікацій у наукових фахових виданнях України та за кордоном, що відображено в 11 одноосібних друкованих працях.

Аналіз тексту дисертації, автореферату та змісту публікацій є переконливим свідченням наукової достовірності результатів проведеного дослідження.

Використання широкої теоретичної бази з питань формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, дозволило А. О. Михайловій ґрунтовно висвітлити теоретичні основи дослідження, сформулювати його вихідні положення. Заслуговує на увагу уважне ставлення здобувачки до термінологічного апарату дослідження. На основі вивчення науково-педагогічної літератури проведено аналіз базових понять («культура», «професійна культура», «музична культура», «інтонація», «інтонаційна культура»), що характеризує процес формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки; уточнено зміст поняття «музично-інтонаційна культура майбутніх бакалаврів музичного мистецтва», яке розглядається як складник професійної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, особистісне утворення, що охоплює естетично-інтелектуальне сприйняття, ставлення, рефлексію інтонаційної практики як особливого способу діяльності, інтонаційних проявів особистості.

Не викликає сумнівів *наукова новизна* дослідження, яка полягає у тому, що вперше обґрунтовано та впроваджено педагогічні умови формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва (здійснення систематичного педагогічного впливу на процес професійної підготовки майбутніх бакалаврів з метою формування музично-інтонаційної культури за допомогою створення музично-творчого освітнього середовища; формування мотиваційної готовності студентів до підвищення рівня їхньої музично-інтонаційної культури через активізацію емоційно-вольової сфери та поглиблення естетичної спрямованості музично-освітнього процесу; поетапне формування теоретичних і практично-творчих музичних компетентностей

майбутніх фахівців з огляду на принципи: взаємодії пізнавальної, рефлексивно-оцінної та творчої активності студентів; варіативності форм музичної діяльності; суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників музично-освітнього процесу; використання активних форм і методів музичного навчання).

Структура дисертації відповідає меті і завданням розвідки та адекватно відбиває хід наукового пошуку теоретико-експериментального дослідження. Досягненню поставленої мети сприяли сформульовані та реалізовані завдання. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Текст дисертації відповідає її змісту, а структура дослідницьким завданням. Ефективному й цілісному вивченню предмета дослідження сприяло вдале використання комплексу методів: теоретичних, емпіричних, методів математичної статистики, які чітко відповідають змісту проведеної наукової розвідки.

Вагомими результатами здійсненого дослідження є:

- по-перше, засвідчено, що проблема формування музично-інтонаційної культури є поліаспектною, має складний характер і об'єднує низку порівняно самостійних наукових напрямів, які сукупно дають змогу скласти цілісне уявлення про окреслену проблему;
- по-друге, розкрито сутність поняття «музично-інтонаційна культура майбутніх бакалаврів музичного мистецтва»; встановлено її головні структурні елементи: практично-інтелектуальні (музичне мислення; інтонаційний слух; музична пам'ять; музично-інтонаційний досвід; вільне орієнтування в діатоніці й хроматиці; інтонування в ладі/поза ладом; знання музичних стилів, епох; музична грамотність) та естетичні (культурні установки, творче уявлення, емоційно-художнє сприйняття, почуття цілого, художній смак);
- по-третє, визначено загальні функції музично-інтонаційної культури (творча, аксіологічна, комунікативна, інтеграційна, соціально-адаптаційна) та специфічні (когнітивна, емпірична, операційно-технічна, пізнавально-просвітницька, символічна);

- по-четверте, виокремлено та обґрунтовано структурні компоненти музично-інтонаційної культури: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний;
- по-п'яте, визначено критерії, показники та рівні (творчо-інтелектуальний, продуктивно-ціннісний, інтуїтивно-репродуктивний) сформованості музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва;
- по-шосте, схарактеризовано поняття «формування музично-інтонаційної культури» як складного процесу удосконалення особистості, становлення фахівця на основі розвитку музичного мислення засобами інтегративної музично-інтонаційної діяльності на основі загальних психолого-педагогічних принципів: науковості, природовідповідності, культуровідповідності, гуманізації, демократизації, інтегративності, пріоритету проблемно-розвивальної і творчої діяльності, сенситивності;
- по-сьоме, у межах розроблених педагогічних умов формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва збагачено зміст підготовки; удосконалено форми й методи застосування музичних інтонацій у процесі підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва до музично-інтонаційної діяльності на заняттях з музично-теоретичних дисциплін; розроблено методико-діагностичний комплекс оцінки рівнів сформованості музично-інтонаційної культури;
- по-восьме, експериментально перевірено й підтверджено ефективність упровадження педагогічних умов формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в процесі професійної підготовки.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що авторкою розроблено спецкурс «Музично-інтонаційна культура музиканта», де досліджуваний феномен розглядається як вагомий показник професійної досконалості, розкриваються основи естетичної пропедевтики та емоційно-ціннісні аспекти музично-інтонаційної культури, подано методику розвитку інтонаційного слуху та емоційно-художніх уявлень з використанням трьох блоків мелодійних фігур, типових інтонацій і сучасних інтонаційних структур;

розроблено тематика творчих занять, музично-інтонаційний вокабуляр, прогресивний репертуар для сольфеджування.

Теоретичні положення та практичні напрацювання викладені у дисертації мають міждисциплінарний характер та можуть бути використані у процесі професійної підготовки фахівців мистецької галузі під час вивчення музично-теоретичних дисциплін, у виконавській, викладацькій і культурно-просвітницькій діяльності фахівців, у процесі написання робочих програм та методичних рекомендацій, коригування та розроблення навчальних планів, у системі позааудиторної роботи, в організації практичних занять, лекцій, семінарів для курсу загальнопрофесійної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва ЗВО різних рівнів акредитації, а також у системі післядипломної освіти.

Представлений зміст дисертаційної праці свідчить про широку ерудицію здобувачки. Вважаємо за необхідне відмітити ґрунтовні професійні знання авторки з музичного матеріалу різних епох, стилів, форм та складів, що задіяні в експериментальній роботі (від опер Г. Генделя й фуг І. Баха до оркестрових творів Г. Малера, К. Орфа, Д. Шостаковича та М. Скорика).

Ознайомлення з авторефератом дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Поряд із викладеними позитивними характеристиками дисертаційної праці, у порядку дискусії та задля її вдосконалення, дозвольте надати такі зауваження та побажання:

1. У підрозділі 1.1. (с. 51) здобувачка зазначає, що методологічну основу формування музично-інтонаційної культури майбутнього музиканта складає системний підхід, але його зміст представлено достатньо стисло й описово, без контекстного обґрунтування і конкретизації. Вважаємо, що для обґрунтування методологічної основи дослідження необхідно було б розширити сукупність наукових підходів.

2. У підрозділі 1.2. (с. 78) здобувачка подає опис професійних якостей майбутніх музикантів. Доцільно було б визначити особливості професійної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва за положеннями Стандарту вищої освіти, галузі знань 02 «Культура та мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», затверджених та введених у дію наказом МОН України від 24.05.2019 р. № 727, де основний акцент зроблено на загальних і фахових компетентностях.

3. У розділі 2 (підрозділ 2.1., с. 117) у таблиці наочно подано компонентна структура, критерії та рівні сформованості музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів, а також авторські та адаптовані діагностичні методики. Логічним було б додати показники сформованості музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки.

4. Окремі положення висновків до розділів дисертації мають дещо декларативний характер, й не повною мірою узагальнюють результати проведених досліджень.

5. У додатках, варто було б не виносити окремо ті форми роботи та навчальні блоки, які присутні у спецкурсі «Музично-інтонаційна культура музиканта», а надати посилання на них.

6. В умовах збіднення та поступової деградації музично-інтонаційного слухового досвіду та культури молодого покоління, що виникає через необґрунтовану й штучно створену популярність інтернет-програм, на кшталт «Лайка» та «Тік Току», варто було б окрему увагу приділити ролі фахівця музичного мистецтва у збереженні та створенні музично-інтонаційної культури суспільства, що є вкрай необхідним.

Загалом висловлені зауваження не впливають на позитивне враження від дисертації в цілому та не знижують її цінність.

Отже, можемо стверджувати, що дослідження «Формування музично-інтонаційної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки» є самостійною, завершеною науковою працею, яка

виконана у відповідності до вимог пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.), а її авторка – Михайлова Анастасія Олегівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук,
професор кафедри музично-інструментальної
підготовки вчителя
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди

О. О. Матвеева

